

ETH DIARI

Numerò 104
Dimèrcles 12 de mai 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

CIU PRESENTE CANDIDATURES EN 908 MUNICIPIS CATALANS E ES DUS PARTITS DERA COALICION ANARÀN DESSEPARADI EN 18 MÈS, ENTRE ES QUAUS I A ES MUNICIPIS DERA VAL

Era coalicion de Convergència i Unió (CiU) a presentat candidatures tàs eleccions municipaus deth pròplèu 13 de junh en 908 des 947 municipis de Catalonha, çò que la convertís ena fòrça politica que presente mès listes en territòri catalan.

CDC e UDC sonque concurreràn desseparadament en 18 poblacions -qu'includissen toti es municipis dera Val- a on es dus partits non an arthenhut un acòrd tà presentar lista conjunta.

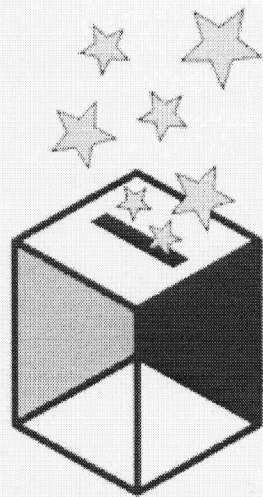
Eth comunicat de CiU, enviat tàs redaccions des diaris, non especifica quini son es municipis enes quaus CDC e UDC 'lutaràn', maugrat qu'andús partits ja anoncièren hè ues setmanes que non i auie acòrd en Calonge, Val d'en Bas, Alcanar, Creishelh, Altafulha, Sant Oliva, Cunit, Vilanaua de Prades, Canet e Verdú. Ad aquestes poblacions cau higer eth desacòrd que se manifestèc delàger madeish en Banhòles e Santa Coloma de Farners, atau com en d'autes poblacions de Girona.

CiU se "felicite" en comunicat per èster "un còp mès", era fòrça politica qu'a presentat mès listes (en 297 municipis de Barcelona,

209 de Girona, 176 de Tarragona e 226 de Lhèida). Enes eleccions de 1995, CiU ja presentèc un totau de 890 listes, que s'an apujat en 18 tàs comicis deth 13 de junh.

"Aguest aument demòstre, un còp mès, que CiU ei era soleta fòrça politica que se presente ena practica totalitat deth territòri catalan, tamb molta diferència tamb es auti partits politics", afirma era coalicion, que soslinhe qu'açò met de manifest eth nivèu d'implantacion des dus partits que la integren e "era garantia de qu'era coalicion presente un projècte solid, coesionat e eficaç ath servici de toti es ciutadans".

Tamben se reconeish qu'es negociacions entre CDC e UDC an estat "intenses e detalhades" e qu'eth "trebuc" ena confeccion des listes ei era que se correspon "entre dus partits tamb era representacion qu'an, tant Convergència coma Unió".

ETH PSC PRESENTE CANDIDATURES EN 589 MUNICIPIS CATALANS, CENT MÈS QU'ENES DARRÈRES ELECCIONS

Eth PSC ven de presentar candidatures tàs pròplèus eleccions municipaus en un totau de 589 municipis catalans, un centenat mès qu'enes eleccions de 1995, a on es socialistes arthenheren representacion en 484 ajuntaments.

Es socialistes catalans hèn tèsta as eleccions municipaus deth 13 de junh convençudi que tornaràn a guanhà-les a CiU en nombre de vòts e que contunharàn mantienent era sua egeonia municipau. Eth 70% dera poblacion catalana a un alcalde deth PSC, formacion qu'aucepe es bailies de Barcelona, Girona e Lhèida, en tot que CiU sonque a ua bailia d'un des quate caplòcs de província, Tarragona.

Es socialistes an coma principau objectiu mantier es alcaldies de Barcelona, Girona e

Lhèida, entre d'autes ciutats deth cinturón industriau deth cap-lòc catalan, deth quau afirmen èster convençudi segontes se ve enes enquèstes, e inclús des encomanades per CiU.

Des dera direccion deth PSC s'a era sensacion que tà CiU aguestes que son ues eleccions de "tramit que dan per perdudes", segontes que comentèc un dirigent deth partit, que pausèc coma exemple d'açò "eth protagonisme que CiU da a Pere Esteve coma candidat tàs europèes en detriment dera campanha de Joaquim Molins tara bailia de Barcelona". Aguest dirigent socialista tanben constatèc es problèms entre CDC e UDC ara ora de hèr es listes en diuèrsi municipis. En Barcelona s'a presentat un totau de 237 listes, en Girona 115, en Tarragona 117 e en Lhèida 120. Es socialistes, abantes des eleccions, ja compden tamb dus bailes asseguradi, pr'amor que son era unica formacion qu'a presentat candidatures tà Vilanaua de Sau (Osona) e Copons (Anòia), a on en 1996 CiU tanben se presentèc.

CAROD-ROVIRA, ARZALLUS E GARAIKOETXEA RATIFIQUEN ER ACÒRD TÀS ELECCIONS EUROPEÈS

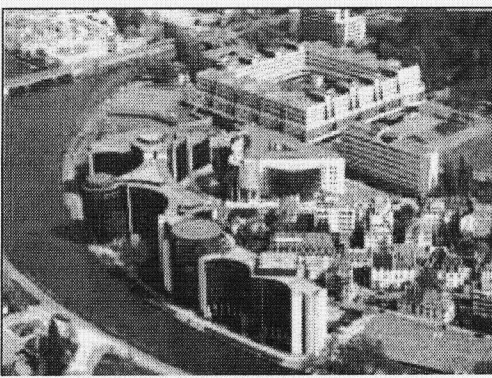
Eth president der Euskadi Buru Batzar deth PNB, Xabier Arzallus, afirmèc ager en Bilbao, pendent era presentacion dera candidatura tath Parlament Europèu dera Coalicion Nacionalista Euròpa des Pòbles, qu'en Euròpa es nacionalistes non son n'eth PNB, ne EA, ne ERC, ne UM, formacions integrantes d'aguesta coalicion. "En aguesta Euròpa unida, es nacionalistes son França, Espanha, eth Reine Unit, Alemanha; son toti aqueri que non vòlen pas pèrder çò qu'an estat e vòlen hèr ua union impossibla jos aqueri critèris".

Peth sòn costat, eth president d'EA, Carlos Garaikoetxea, defensèc "era legitima aspiracion" des partits integrantes dera coalicion entàs pròplèus eleccions europèes "tà qu'es nòstes veus non siguen tostemp mediatizadas pes Estats". "Qu'ei ora d'esclarir que jos era paraula nacionalista e nacionalisme s'amaguen dus concèptes absoludament desparièrs e era confusion sòu èster profitada fòrça viatges coma arma contra un des nacionalismes", higeç.

Garaikoetxea plantegèc era existència d'un nacionalisme impositiu "que sage d'impausar lengües, leis e cultures" e era d'un nacionalisme "d'autodefensa des pròpri senhaus d'identitat, dera pròpria cultura, que non impause arren ad arrés". Considerèc "un desproposit" sajar de desqualificar es partits integrantes dera coalicion nacionalista coma "nacionalismes excoents" e "ua desleiautat" que se les nomena coma "pòc mens que reeditors de netèges etniques". "Auem de dider -higeç- que non i a mès nacionalisme excoent en Euròpa, e tamb eth mos volem confrontar, qu'ei eth que mos excludís des institucions europèes".

Ena presentacion dera candidatura i auie es quate prumèrs integrants dera lista electorau entà Euròpa de Coalicion Nacionalista Euròpa des Pòbles. En prumèr lòc Josu Ortuondo, peth PNB, seguit de Gorka Knör d'EA, Miquel Mayoll d'ERC e Jaume Pluxà d'UM. Ath sòn costat, ena presentacion i èren es maxims representaires deth PNB e EA, atau com d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira e d'UM, Maximiliano Morales.

Eth cap de lista, Josu Ortuondo, denoncièc eth deficit democratic existent, de resultes dera existència d'ua circoscripcion unica e rebremèc que d'auto país europèus, com eth Reine Unit o Alemanha an diuèrses circoscripcions que permeten qu'es partits nacionalistes poguen presentà-se ara sua comunitat. De resultes d'aguesta mancança democratica existís, segontes expliquèc, era conformacion d'ua coalicion nacionalista des caracteristiques dera ager presentada. "Eth deficit democratic mos empedegue participar en cada des nòstes pròpies nacions e, entad açò, qu'auem d'adoptar mesures [...] non auem era oportunitat qu'an Escòcia o Galles e entad açò qu'auem de conformar coalicions".

EDITORIAU

LISTES ELECTORAUS

Es partits e coalicions electoraus ja an agut de presentar es listes entàs eleccions tàs ajuntaments, tàs pedanies e tath Conselh Generau.

Curiosament cap de partit ne coalicion a hèt eth mès minim esfòrç comunicatiu entà hèmos arribar oficiaument as periodistes aguesta informacion entà transmeté-la as ciutadans.

Parciaument, e lèu coma se mos hessen un favor, quauque partit mos a balhat quauqua lista.

Ei qu'era nòsta classa politica a quedat esquintada ara ora de hèr es listes e a perdut gas, e ara non ei bona ne tà acontentar es desirs periodistics?

Mòs cònte que i a agut partits, qu'a despriet dera mala 'mar' intèrna, acabèren era confeccion fòrça ores abantes d'acabà-se eth plaç reglamentari. Tanben sabem que d'auto, cinc ores abantes de finalizar eth plaç non auien eth prumèr candidat entà quauque terçon. Si-gue coma sigue, o per rasons prohondes o per rasons de simple deishadesa, era question ei qu'aué era premsa dera Val non a cap papèr oficiau sus es listes.

Nosati mos estimam mès deman, dempús de lièger eth 'Huelheton oficiau dera Província', a on i aurà es donades dera Junta electorau, reproduis eth nòm dera totalitat des candidats.

Non demoraram as presentacions oficials des candidatures per part des partits perque non a cap de sentit congelar aguesta informacion tàs legedors.

Entre es politics e es periodistes s'aurà de trobar eth ton e er estil adequat entà curbir tota era campanha electorau. Prumèr, entà qu'eth lector pogue destriar entre era informacion, era opinion e era propaganda, e dusau, perque es que hèm periodisme nacionau aranés, e pas provinciau lheidatan, hèm un tipe de periodisme que cercarà era opinion dirècta de toti es candidats sense excepcion.

Sajaram de hèr eth retrat uman e politic de toti es candidats des listes e non sonque mos quedaram tamb es paraules e era aproximacion biografica des caps de lista.

Ua causa ei era linha de comunicacion oficiau d'un partit o coalicion e ua auta causa qu'ei hèr periodisme d'investigacion des partits e coalicions.

ETH DIARI harà costat a quauque candidat?

Non.

Mès òc que destacarà toti aqueri candidats, siguen dera ideologia que siguen, dispausadi des deth municipi o deth Conselh Generau, a defensar **un espaci de comunicacion aranés**, ei a dider, aqueri que se comprometen a articular es bases entà que i age ua premsa **pròpria d'Aran**. (Tant de premsa escrita com de ràdio e de television).

Malament comencen quauqu'uns, que se'n van prumèr tà Lhèida a presentar es candidatures en lòc de hèc tàs periodistes d'aci.

COLLABORACIONS PERSONAUS

Rebrebam as nòsti legedors qu'en numerò especiau d'inauguración d'ETH DIARI, e mès concretaments ena cincau plana, publicàrem un article titolat "Vedença des publicacions hètes en Aran". Çò que sagèrem de hèr ère un recorrut pera premsa escrita ena Val d'Aran des sòns inicis. E didem sagèrem perque tostemp i a quauquarren que s'escape des mans. Per açò aué volem híger ua causa que mancaue en nòste article.

Ena decada des ueitanta trapam un màger numerò de publicacions tant publiques coma privades. Ath delà des revistes *Tèrra Aranesa*, *Val d'Aran*, *Aran*, e deth petit *Toti*, *noticiari aranès*, trapam curiosaments era iniciatiua per part deth diari lheidatan *La Mañana* de dedicar ua plana setmanau ar aranès. Aquesta iniciatiua artenhèc era realitat eth 13 de març de 1985. Aqueth an *La Mañana -Diari de Ponent-* costau 50 pessetes e aqueri dies informaue, per exemple, dera finalizacion dera grèva de comerçants en Les e Bossòst peth

súper de Bausen o deth pressupòst annau entara normalizacion der aranès, qu'apujaue enquias dus milions e miei de pessetes. Ath diari bilingüe -castelhan e catalan- qu'ère alavetz se i higeç era nòsta lengua, gràcies ath prètzhet de Frederic Vergés, que hège es foncions de periodista, redactor, corrector, paginador... tot solet. Si-guec ua oportunitat -qualificada d'istorica per part de Vergés- entà qu'era nòsta lengua s'imprimisqueu damb ua periodicitat regulara, ath delà d'estiené-se en un ambit mès gran qu'er aranès.

A compdar d'aguesta data, e pendent tres o quate mes, toti es dimèrcles *La Mañana* titolauè ua des sues planes "D'Aran tà toti", a on s'informaue des notícies tanhentes ara Val: informacion generau, cultura, articles scientifics e d'opinion personau -plan remercable un sus era evasion de capitaus tà Soïssa- en tot aportar coneishements de caractèr sapientat de biologia, istòria, eca. Era comprension d'aguesti articles divulgatius auie d'èster

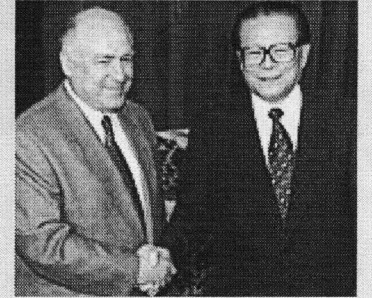
VEDENÇA SUS ERA PREMSA ARANESA (II)

facila peth madeish hèt dera divulgacion informatiua, çò qu'artenhec eth sòn autor sense besonh de tier barbarismes o construccions lexicas impròpies der aranès; ath delà, ena can-toada dera plana non i mancaue un petit vocabulari sus eth lexic malaisit e de mau comprèner. Un bon modèu qu'ei valid -damb quauqui cambis de besonh- catorze ans dempús e que cau tier en compde ara ora d'emplegar un lenguatge periodistic en Aran. Malerosaments, aguesta huela demorèc 'caduca' perque pògui mesi dempús dera sua gessuda deishèc de publicà-se.

Fin finau e entà rebrembar era fin der article d'opinion deth collectiu d'Aran tà toti publicat en *La Mañana*, ues paraules que mos aurien de hèr reflexionar: "Eth valor d'ua lengua non se mesure peth numerò de gent que la parle".

Pilar Barés e Xavi Gutiérrez

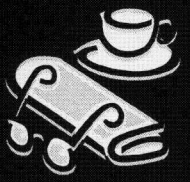
RÚSSIA E CHINA DEMANEN ETH CESSAMENT DES BOMBARDEGI ENTÀ COMENÇAR A DIALOGAR SUS KOSÒVO

Chernomirdin amb eth president chinès Zhiang Zemin.

Er emissari rus tàs Balcans, Viktor Chernomirdin, que viatgèc delàger tà Pequín entà sajar de tranquilizar a China dempús deth bombardèg pera OTAN dera sua ambaishada en Belgrad, s'entornèc sense auer convençut es sòns interlocutors d'acceptar un diàlòg ena ONU sus ua solucion politica en Kosòvo. Totun, segontes Chernomirdin, tant Rússia com China coincidissen en diuersi punts. Eth mès important qu'ei considerar qu'era "condicion fonamentau entà negociar era patz ei era arturada des bombardegi dera OTAN en Iogoslàvia", sustot dempús que Belgrad age començat era retirada des sues tropas de Kosòvo.

guardant-mos eth melic

univers ET DIARI

ERA CAMPANHA DE SOSCRIPCIONS

En tot seguir reflexionant sus eth diari en aguesta colona, voleríem abordar aué eth tèma des soscripcions.

Vau era pena hè-se soscriptor deth diari?

Mos auem trobat qu'inclús as mès entosiastes seguidors d'ETH DIARI les còste entèner tà qué, se ja lo crompen cada dia, cau que se soscriguen.

Analism'ac a hons perque non ei pas ua question banau. D'entrada cau saber qu'era campanha iniciada deth diari entà trobar **soscriptors-fondadors** siguec un desastre. Non i aguec manèra de trobar un grop de ciutadans que confièssen ena operacion e arrés aué en Aran non a aguesta nomenclacion de soscriptor-fondador. Curiosament toti son de dehòra dera Val.

Es rasons, entre d'agues, sigueren que qui hègem de promotors èrem de dehòra e ath delà lèu arrés non creiguie tamp era viabilitat deth projecte.

Aué qu'em en numerò **104** deth diari e qui a volgut ja pòt saber perfectament ce que mos prepausam, ath delà que se hè professionalment e que mos trobam en ua etapa estrategica d'introduccion en mercat.

Non hè-se soscriptor aué per non saber ce que hèm o har-am ja non ei desencusa; non hè-se soscriptor per pòur a pèrder es sòs perque era operacion **ETH DIARI** poderie fracassar, ei non saber qu'era etapa critica ja a passat e qu'era transformacion dera empresa editora en ua fundacion darà encara mès estabilitat a un diari qu'acabarà siguent mès un servici public que pas un negòci.

Cau hè-se soscriptor per tres rasons: entà capitalizar economicament **ETH DIARI**, perque ei de besonh dispausar rapidament de sòs entà invertir en materiau e recorsi umans. Segon, entà non auer de cercar sòs publics que non siguen exclusivament era nomenclada "**ajuda generica tara premsa e era normalizacion lingüistica**", ajuda que non depen d'ua decision politica senon administrativa. D'aguesta manèra savaram era pluralitat e era independència professionau. E coma tresau rason, 'era familia de soscriptors' d'**ETH DIARI** ei era garantia d'ua bona planificacion de produccion tath diari e ath delà era possibilitat que tot er **univers ETH DIARI** pogue articular d'agues prepaustes culturals amiables tara 'gent de casa', ei a díder, tàs soscriptors.

(Trucatz ath nòste comerciau entàs soscripcions e vos vierà a casa: **619 29 41 59**).

EUROPA TOTAU

numerò 2

Informacion basica sus era Unio Europèa des d'Aran

Es eleccions de junh de 1999 mèrquen eth vintau aniversari des eleccions dirèctes tath Parlament Europèu (PE), escadença sufisenta entà mostrar, tamp exemples escuelhudi dera quatau legislatura qu'ara acabe, com a utilizat es sues competències en benefici des 375 milions de ciutadans dera Union.

Pendent es sòns lèu 50 ans d'istòria, eth Parlament Europèu s'a convertit en un organ amb influència e un factor que cau préner seriósament laguens dera rèsta d'institucions comunitàries. E aquerò, conservant lèu toti es drets que corresponen a ua representacion populara d'eleccion dirècta en ua democràcia parlamentària. Eth camin recorrut a estat long e penós.

Dera consulta tara codecision

Quan en 1952 se creèc era Comunitat Europèa deth Carbon e er Acèr, sonque existie ua "Assemblèa conjunta" formada per deputadi delegadi pes respectius parlaments nacionaus des sies Estats fundadors. Aquesta sonque auie ua foncion consultiua. Aquerò cambièc en 1970: d'alavetz ençà, eth pressupòst dera Comunitat s'a finançat tamp recorsi pròpris, e eth PE a participat ena elaboracion e aprobacion d'aguest. En 1975 es sues competències pressupostàries sigueren ampliades de nau de manèra decisiva. D'alavetz ençà eth PE pòt modificar eth projecte de pressupòst deth Conselh o refusà-lo. Constituís, en igualtat de drets tamp eth Conselh, era autoritat pressupostària.

Mejançant era Acta Unica Europèa, adoptada en 1986, eth PE hè un pas tà deuant entara sua foncion de collaborador deth Conselh e dera Comission enes prètzhets legislatius: a trauers deth procediment de cooperacion particeps en trabalh legislatiu generau, sustot ena preparacion deth mercat unic. Eth nomenclat procediment, caracterizat per dues lectures en Parlament, facilitèc ad aguest darrèr era introduccion des sues prepaustes en procès legislatiu. Ath delà, d'alavetz, es acòrds d'adesion e asso-

QUESTIONS DETH PARLAMENT EUROPEU

ciacion son sosmetudi ara sua aprobacion. En encastre d'aguestes naues competències, eth Parlament, per exemple, concedic era sua aprobacion en 1994 ara adesion de Finlàndia, Àustria e Suècia.

Es competències deth PE se vederen ampliades de nau d'ua manèra decisiva tamp eth Tractat dera Union Europèa, signat en 1992 en Maastricht e nomenclat tanben, Tractat de Maastricht. Aquest entrèc en vigor er 1 de novembre de 1993. En ambits politics importants, eth PE exercís actualment, amassa tamp eth Conselh de Ministres, un dret de codecision legislatiua. Entre aguesti ambits se compde eth mercat unic, era cultura, era educacion, era salut, era investigacion e eth miei ambient.

Era codecision, qu'erigís en principi basic era igualtat d'andús organs, acace arténher un acòrd entre eth Conselh e eth Parlament. Hè possible açò darrèr pera via deth nomenclat "procediment de conciliacion", que seguís ara dusau lectura deth Parlament e en quau andues parts son representades per igual. Era foncion deth comitè de conciliacion ei arténher que coincidissen es plaçaments divergents deth Conselh e deth Parlament. Era practica demòstre qu'açò s'artenh ena majoritat des cassi. En cas que non s'artenhe, eth procediment legislatiu a fracassat. Per açò, en encastre dera codecision non se pòt adoptar en Euròpa decisions contra eth Parlament

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Company.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Xavier Gutiérrez.

Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 S7 d'ETH DIARI
en Vielha.
Tirada: 1000 exemplars.

Edite: ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Europa des Pireneus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manuel Vidal
locau num. 5
02070 Vielha (Val d'Aran)
Telèfon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail: vivenciaranesea@ctv.es